

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (มาตรา 6) ได้กำหนดหลักการและความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาไว้ว่าต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและแนวทางการจัดการศึกษา (มาตรา 22) ยังได้ให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคน โดยยึดหลักว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 : 17) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความมุ่งหมายในการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนทุกคนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เป็นคนดีมีปัญญาและมีความสุขเพื่อพัฒนาให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพคือเป็นคนดีมีวินัยมีคุณธรรมจริยธรรมตลอดจนมีค่านิยมอันพึงประสงค์สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของตนเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้ ประกอบอาชีพที่มั่นคงประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2540 : 22)

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับภาพรวมด้านเด็กและเยาวชนที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้รายงานภาวะสังคมไทย ในไตรมาสสี่และภาพรวมปี 2555 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556 : 158) การเตรียมความพร้อมด้านกำลังคนและทักษะเป็นประเด็นที่ต้องเร่งจับเคล็ดขึ้นในปี 2556 ควบคู่ไปกับการจับเคล็ดขึ้นด้านคุณภาพการศึกษาการฟื้นฟูยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยในเวทีโลกต้องเร่งจับเคล็ดขึ้นอย่างเต็มที่ขณะที่เด็กไทยเป็น โรคอ้วนและขาดสารอาหารมากขึ้นจากพฤติกรรมการบริโภคอาหารที่ไม่ถูกต้องและมีคุณค่าทางโภชนาการต่ำซึ่งจะส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการไม่สมวัยทั้งร่างกายและสติปัญญาพ่อแม่และเพื่อนมีอิทธิพลต่อการเริ่มดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่ของเด็กและเยาวชนการเข้าถึงสื่อได้ง่ายส่งผลให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมทางเพศที่นำไปสู่วงจร “ห้อง-แท่ง-ทิ้ง” คราวเรือนเสียงเป็นหนี้ซ้ำซ้อนสภาพครอบครัวมีความใกล้ชิดกันน้อยลงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เด็กสามารถเข้าถึงสื่อที่มีเนื้อหาทางเพศที่ไม่เหมาะสมได้ง่ายขึ้นรวมทั้งการเข้าถึงแหล่งความรู้เกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ยังมีน้อยส่งผลให้เด็กมีพฤติกรรมทางเพศที่

เสี่ยงมากขึ้นเด็กและเยาวชนยังคงเป็นกลุ่มเป้าหมายหลักของการค้ายาเสพติดมีปัญหาคาความไม่ เป็นธรรมชาติต่อเด็กๆ ถูกกระทำ ความรุนแรงทางเพศมากที่สุดขณะที่ผู้หญิงเผชิญปัญหาความ รุนแรงในครอบครัวต้องการการบูรณาการความช่วยเหลือ ในลักษณะครบวงจร และการศึกษา ไทยถูกจัดอันดับอยู่ในตำแหน่งท้ายๆของเวทีโลกอาทิ World Economic Forum ได้จัดให้ไทยอยู่ ในอันดับที่ 77 จาก 142 ประเทศการประเมินผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระดับ นานาชาติของนักเรียนชั้นม.2 พ.ศ.2554 ต่ำกว่าในปีพ.ศ. 2550 โดยมีผลคะแนนเฉลี่ยวิชา คณิตศาสตร์ 427 คะแนนอยู่ในอันดับ 28 และวิชาวิทยาศาสตร์ 451 คะแนนอยู่ในอันดับ 25 ขณะที่อันดับสถาบันอุดมศึกษาไทยยังเป็นรองประเทศในภูมิภาคเอเชียแต่ดีกว่าประเทศอาเซียน อื่นๆเป็นรองแค่ประเทศสิงคโปร์กระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มต้นที่จะปฏิรูปหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐานและการเรียนรู้อย่างจริงจังแล้วต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาศักยภาพและสร้างความ เข้าใจให้กับครูไปพร้อมกันทั้งนี้อาจใช้บัญชีรายจ่ายเพื่อการศึกษาเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้เป็น กรอบในการรวบรวมแหล่งที่มาและการกระจายทรัพยากรในด้านการศึกษาของประเทศเพื่อการ กำหนดนโยบายการพัฒนาการศึกษาและการเพิ่มประสิทธิภาพการลงทุนด้านการศึกษา

นอกจากนี้ยังมีการรายงานผล โครงการติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด (Child Watch) ปี 2550 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (สมศักดิ์ คำศรี, สมบัติ อุทธิเดช, ประสพสุขอุ ทธิเดช, ปริดาเพียรรอดวงษ์. 2550 : 98) ในกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ทำการ สืบสวนข้อมูลด้านต่างๆ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอน ปลาย และอาชีวศึกษามีรูปแบบของปัญหาที่เป็นปัจจัยเสี่ยงของเด็กและเยาวชนได้แก่การเก็บกด จากการเรียนรู้ การคบเพื่อนพาเสีย สื่อชั่วๆ การแพร่ระบาดของสิ่งเสพติดและความรุนแรง การมี เพศสัมพันธ์เสรีในวัยรุ่นและความต้องการรัววัยในทางลัด

ในส่วนของจังหวัดหนองคาย ปี 2556 (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ มนุษย์จังหวัดหนองคาย. 2556) ได้รายงานข้อมูลเด็กและเยาวชนอายุ 13 ถึง 18 ปี จังหวัด หนองคาย ร้อยละ 28.04 ของประชากรทั้งจังหวัด มีสถานการณ์และแนวโน้มความรุนแรง สรุป ได้ว่ามีปัญหาเด็กและเยาวชนที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ที่พบเห็นได้ในที่สาธารณะ ได้แก่ พฤติกรรมดื่มแอลกอฮอล์ สูบบุหรี่ ติดสารเสพติดร้ายแรง เช่น ยาบ้า ยาอี สารระเหย กัญชา ติดการพนัน มั่วสุม ก่อความรำคาญปัญหาด้านการศึกษา เด็กออกกลางคันนักเรียนที่จบ ป.6 ไม่ สามารถอ่านออกเขียนได้ สภาพปัญหาคล้ายกันกับจังหวัดบึงกาฬที่ศูนย์ให้คำปรึกษา คุณภาพ (Psychosocial Clinic) สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดบึงกาฬ ได้รายงานผลปัญหาวัยรุ่น จังหวัดบึงกาฬ ใน 4 ลักษณะ ได้แก่ อัตราหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นอายุ 10 ถึง 14 ปีการใช้สารเสพติด

ผู้ถูกระทำรุนแรงและปัญหาด้านสุขภาพจิตอื่นๆเช่น ความเครียด ซึมเศร้า พยายามฆ่าตัวตาย มีข้อมูลในภาพรวมด้านปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ปัญหาการใช้สารเสพติด ปัญหาความรุนแรงในเด็ก และปัญหาด้านสุขภาพจิต รวมทั้งสิ้น มีจำนวน 502 คน

จะเห็นได้ว่าสภาพปัญหาที่พบในจังหวัดหนองคายและจังหวัดบึงกาฬนั้นคล้ายกับปัญหาในระดับประเทศดังนั้นภาพความสำเร็จที่เกิดจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นไปตามที่มุ่งหวังนั้น โรงเรียนคือหน่วยงานหนึ่งต้องจัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดประสิทธิภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนให้มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขโดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2551) ในฐานะผู้รับผิดชอบทางการศึกษาของเยาวชน ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความจำเป็นเร่งด่วนในการสร้างภูมิคุ้มกัน และการป้องกันปัญหาให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อให้ผ่านภาวะวิกฤติและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยผ่านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้สถานศึกษาดำเนินการป้องกันแก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยอาศัยการผนึกกำลังการมีส่วนร่วมรับผิดชอบของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนในสังกัดเปิดสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยในฐานะเป็นผู้บริหารโรงเรียน จึงมีความสนใจที่ทำการศึกษารูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ขึ้น

คำถามวิจัย

1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความรับผิดชอบของครูที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การให้ความร่วมมือของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การได้รับความร่วมมือจากนักเรียนการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และความสัมพันธ์ที่ดีของทีมงานที่ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนส่งผลต่อประสิทธิภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนหรือไม่

2. รูปแบบที่จะส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรมีลักษณะอย่างไร
3. ประสิทธิผลการดูแลช่วยเหลือนักเรียนก่อนใช้รูปแบบที่พัฒนาขึ้น และหลังการใช้รูปแบบ มีความแตกต่างกันหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
3. เพื่อประเมินผลการพัฒนาประสิทธิผลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร ความรับผิดชอบของครูที่มีต่อระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การให้ความร่วมมือของผู้ปกครองที่มีต่อระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การได้รับความร่วมมือจากนักเรียน การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และความสัมพันธ์ที่ดีของทีมงานที่ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
2. รูปแบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้จากการระดมความคิดของบุคคลในหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ระบบบริหารจัดการการคัดกรองการติดต่อสื่อสาร การดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการประเมินผล
3. ประสิทธิผลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนก่อนใช้รูปแบบ CSISE และหลังการใช้รูปแบบ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาประสิทธิผลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยึดตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2555 : 3 – 8) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) ด้านโรงเรียน และ 2) ด้านนักเรียน

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 ประชากร คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 จังหวัดหนองคายและจังหวัดบึงกาฬ จำนวน 56 โรงเรียน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Samples) คือ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 จังหวัดหนองคายและจังหวัดบึงกาฬ ซึ่งได้จากการสุ่มตามสูตรของ Yamane. (1973) ตามขนาดของโรงเรียน คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลางและขนาดเล็กจำนวน 49 โรงเรียน

3. ขอบเขตด้านเวลา

ระยะเวลา 11 เดือน ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2555 ถึง กันยายน 2556

การดำเนินการวิจัย

การวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาประสิทธิผลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การวิจัยระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21

การวิจัยระยะที่ 3 เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง การวางกระบวนการทำงานของกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่ดูแลช่วยเหลือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งมีการพัฒนารูปแบบขึ้นมาจากกระบวนการใช้เทคนิคการบริหารงานเชิงระบบเทคนิคการบริหารงานแบบ PDCA เทคนิคการบริหารแบบมีส่วนร่วมแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างทีมงาน และเทคนิคการระดมสมอง
2. ประสิทธิภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง ผลสำเร็จของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 มีสภาพความสำเร็จการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2551 : 3-8) มีผลที่คาดหวัง 2 ส่วน คือ
 - ส่วนที่ 1 โรงเรียน มี 2 ด้าน คือ
 1. โรงเรียนมีการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 2. โรงเรียนมีการจัดสื่อและเครื่องมือที่เอื้อต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
 - ส่วนที่ 2 นักเรียนมี 4 ด้าน คือ
 1. นักเรียนทุกคนได้รับการพิทักษ์คุ้มครองและดูแลอย่างทั่วถึง
 2. นักเรียนทุกคนได้รับการส่งเสริมให้เกิดภูมิคุ้มกัน ในการดำรงชีวิตและการปรับตัว
 3. นักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเองและสังคม
 4. นักเรียนทุกคนมีการพัฒนาอย่างรอบด้าน
3. รูปแบบการพัฒนาประสิทธิภาพระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินการเพิ่มความสำเร็จของการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นแบบ CSISE (C = Control S = Screening student I = Interaction S = Student care E = Evaluation) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น
4. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง นักเรียนที่เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง 3 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 21 จังหวัดหนองคายและจังหวัดบึงกาฬ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบปัจจัยที่จะส่งผลต่อประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
2. มีรูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21
3. มีผลการใช้รูปแบบการพัฒนาประสิทธิผลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY